

URBANO OTROŠTVO:

POROČILO Z MEDNARODNEGA KONGRESA V TRONDHEIMU, NORVEŠKA, 9. 6. - 12. 6. 1997

Mednarodni kongres o urbanem otroštvu je bil multidisciplinarno zasnovan, sodelovalo je približno 600 raziskovalcev iz 75 držav. Organiziral ga je norveški center za raziskave otroštva (*The Norwegian Centre for Child Research*) v sodelovanju z *Childwatch International*, norveško univerzo znanosti in tehnologije (*The Norwegian University of Science and Technology*), z norveško organizacijo za otroke (*The Norwegian Commissioner for Children*), z norveškim raziskovalnim inštitutom (*The Norwegian Research Council*) in mestom Trondheim.

Trondheim je bil prva prestolnica Norveške in letos praznuje tisočletnico, zato je bilo poleg tistih, ki so bile namenjene udeležencem kongresa, organiziranih veliko kulturnih prireditev. Med slednjimi so bili številni koncerti, na katerih so večinoma nastopali otroci. Multikulturalnost je bila zastopana tudi v razvedrilnem delu programa, saj so sodelovali tudi otroci iz Sarajeva in glasbene skupine iz tujih držav.

V uvodnih referatih ob sprejemu udeležencev so bili poudarjeni problemi svetovne globalizacije, ki se kaže tudi v naraščanju mestne populacije, saj bo leta 2025 predvidoma že več kot polovica otrok na svetu živela v mestih. Vendar pa naraščanje mestne populacije ne obeta le finančne in ekološke prednosti (možnost manjše uporabe avtomobilov), temveč ima tudi negativne strani, saj mnogo otrok v mestih živi v revščini in nehumanih razmerah, pogost je tudi porast kriminala. Nekateri se zaposlujejo in so s tem prikrajšani za otroštvo (v eni izmed sekcij so se ukvarjali z rešitvami problemov teh otrok), stranski pojav migracij iz vasi v mesto so tudi spremenjene družinske strukture.

Namen kongresa je bil pokazati na razmere, v katerih živijo otroci po svetu, in prispevati k reševanju njihovih težav tako na znanstveni kot na organizacijski ravni. Številne organizacije iz različnih delov sveta so predstavile svoje projekte, del teh predstavitev pa je bil namenjen tudi mednarodnemu povezovanju. Kongres naj bi spodbudil mednarodno politiko, da bi pri načrtovanju resneje upoštevala problematiko otrok. Poudarjen je bil vidik obravnave otrok kot samostojnih akterjev, ki niso zgolj "nepopolni odrasli" in jih je treba razumeti s stališča njihovega dožemanja sveta in okolja, v katerem živijo. Posebni problem so velika mesta tretjega sveta, kjer so procesi urbanizacije zelo intenzivni. Predvidevajo, da bo v naslednjem tisočletju v deželah tretjega sveta živelo 80 % otrok svetovne populacije.

Na kongresu je bilo 12 sekcij, ki so bile istočasno na programu. Poleg že omenjene so bile še sekcije o cesti kot delovnem in bivalnem okolju otrok, o otrocih v okolju, kjer je nasilje, o urbanem okolju in zdravju, o ekologiji medijev, o kvaliteti življenja v mestih s perspektive otrok, o urbani igri, o otroških skrbstvenih sistemih, o sodelovanju otrok pri izboljšanju pravnih vidikov njihovih pravic, o problematiki spolov, o strategijah za dopolnitev konvencije Zdru-

ženih narodov o pravicah otrok in o uporabi risb pri raziskavah otrok. Zadnje tri naštetje sekcije so bile pravzaprav delavnice. Posebno zadnja se mi je zdela zelo obetavna za našo vedo, saj so v etnologiji in kulturni antropologiji analizo risb že uporabljali, vendar primanjkuje tovrstne literature, izmenjave izkušenj in poznavanja različnih modelov interpretacije. V delavnici so sodelovali strokovnjaki iz različnih držav, ki so več let sodelovali pri projektu o omenjeni tehniki, izid knjige s prispevki 21 raziskovalcev pa je predviden šele za naslednje leto pri založbi Sage - ena izmed urednic zbornika bo Judith Ennew.

Podrobneje bom opisala sekcijo o otrocih in nasilju, saj sem imela tam svoj prispevek (*Iz vidika begunskih otrok v Sloveniji* - govorila sem v glavnem o njihovem čustvovanju) in sekciji prisostvovala večino časa. V sekciji se je razvila zelo zanimiva diskusija, ki jo bom kratko povzela po predstavitvi nekaterih referatov.

V sekciji so udeleženci predstavili sociološke, psihološke in antropološke vidike problematike otrok in nasilja. Predsedoval ji je James Garbarino, ugleden avtor 16 knjig o otrocih, ki živijo v okolju, v katerem je prisotno nasilje, zato je imel tudi častno plenarno predavanje. V prispevku *Zaščita otroštva: o razumevanju nasilja mladih v urbanih vojnih predelih* je vpeljal dva koncepta, ki se mu zdita pomembna za razumevanje družbe. Okolje namreč ni zastrupljeno le z onesnaževanjem in radiacijo, temveč je na žalost tudi socialno in filozofsko zastrupljeno, kar pogosto ovira napredek. V okoljih z veliko nasilja otroci ne pričakujejo, da bodo dosegli starost več kot 35 let in pričakujejo, da jih bodo prej ubili, zato se mnogi iz obrambnih razlogov pridružijo tolpom, saj imajo tako več možnosti za preživetje.

Lewis Aptekar iz ZDA je govoril o razumevanju mentalnega zdravja begunskih otrok na primeru razseljenih oseb v Etiopiji. Spraševal se je o vlogi strokovnjakov pri duševnem zdravju. Njihovo vlogo je videl predvsem v tem, da razseljene osebe naučijo, kako naj si pomagajo same, da jih podučijo o temeljnih zdravstvene zaščite, o tem, kako naj zastopajo sami sebe, pogosto pa so različni strokovnjaki prepričevali tudi lokalne oblasti, da poiščejo pomoč.

Lynn Jones iz Velike Britanije je govorila o pripovedih bosanskih otrok, ki so živeli v vojnem okolju. Kot otroška psihiatrinja se je spraševala o tem, kdaj sploh pomagati. Kritizirala je bio-medicinski model in ugotovila, da so potrebni novi pristopi k razlagam travme. Pri tem namreč gre pogosto za normalne reakcije na stresne dogodke, ki jih ne bi smeli patologizirati. Zato kot zdravnica pogosto ni ukrepala in je prepusila travmam, da so se zacelile same.

Raymond Franklin iz ZDA je v referatu *Iz geta v zapor: bivši zaporniki govorijo o svoji preteklosti* pripovedoval o življenjskih zgodbah adolescentov v getu, ki so že mladi prišli v zapor, za mnoge pa je kriminal postal življenjska pot. Osredotočil se je na naslednje teme: na življenjsko ob-

dobje od enajstega do osemnajstega leta, na družinsko vzgojo, na probleme, ki so nastali v obredih prehoda, na vlogo sorodnikov, na šolske izkušnje, na odnos do žensk, na izkušnje z mamili in manjšimi tatvinami ter na njihovo samopodobo. Po prestani zaporni kazni so se ti mladi uspešno vključili v programe za zmanjševanje nasilja v skupnosti.

Jo Ann Conrad iz ZDA je v referatu *Nevarni tujec: zagovarjanje nedolžnosti, zanikanje odgovornosti* razkrivala primere družinskega nasilja. Ta oblika nasilja je nad ameriškimi otroki pogosta, čeprav mediji najpogosteje obsojajo neznane tujce, ki "ugrabljajo, zlorablajo in trpinčijo", pogosto pa jih obsojajo tudi družine, ki nanje prenesejo lastno odgovornost in na ta način prikrivajo nasilje v svojih družinah.

T. O. Ifaturati je predstavila pravne vidike otrok, delinkventnost in urbano nasilje v Nigeriji. Procese urbanizacije namreč pogosto spremlja naraščanje nasilja, razraščanje "subkultura delinkventnosti" na cestah, vedno več otrok se zaposluje.

Med udeleženci sekcije *Otroci in nasilje* je bilo mnogo poslušalcev iz Južne Afrike, saj je nasilje apartheida zaznamovalo številna otroštva v tej deželi. Fiona C. Ross je govorila o izkušnjah otrok med bojem proti apartheidu in vplivu nasilja na družine. Predstavljeni so bili tudi nekateri referati o fizičnem nasilju nad otroki in o odporu ter strategijah za preživetje.

Diskusija je odprla pomembna vprašanja o tem, kaj je nor-

malno in patološko tam, kjer je navzoče nasilje. Po mojem mnenju je to vprašanje, ki ga je treba vedno znova definirati. Povezano je z definicijo duševne bolezni, za katero, kot je bilo ugotovljeno v diskusiji, ni enotne opredelitve, saj se spreminja od kulture do kulture, prav tako pa je različna v različnih teorijah in različnih časovnih obdobjih. Mejo med normalnim in patološkim je težko določati, saj se spreminja, odvisno od okoliščin (različna je v različnih kulturah in časih).

Ugotovljeno je bilo, da je "nefunkcionalno obnašanje" pogosto ustrežnejši izraz kot "bolezen", ki ima poleg fiziološke in psihološke vedno še socialno vsebino. Prav tako so se spraševali o "postravmatskem stresnem sindromu", ki deluje kot oznaka oz. kategorizacija duševne bolezni, ni pa učinkovita. Antropolog Aptekar, ki dela na terenu v Etiopiji, je opozoril, da gre v begunskih centrih pogosto veliko denarja za strokovnjake za zdravljenje "postravmatskega stresnega sindroma", zmanjkuje pa ga za druge dejavnosti in neogibno potrebne materialne stvari.

Za konec naj dodam še to, da nihče izmed udeležencev, s katerimi sem se pogovarjala, ni vedel, kje je Slovenija (seveda razen Hrvatov in Srbov). Največ sem komunicirala z Norvežani, ki so bili tudi najštevilnejši udeleženci kongresa, pokazali pa so podobno znanje geografije kot Američani, le malo bolj nerodno jim je, ko se to opazi. V tolažbo pa nam je lahko, da nas vsaj s Čehi in Slovaki niso več zamenjavali.